

Búcsú Batári Ferenc művészettörténésztől (1934-2005)

A kiállítást rendezte, a műtárgyakat válogatta, feldolgozta, rendszerezte, a kötetet, katalógust, könyvet írta, szerkesztette, gondozta. Batári Ferenc neve ilyen és ehhez hasonló szavak kíséretében, e tárgyyszerű rövid közlések, mondatok alanyaként jelenik meg a leggyakrabban. Hozzáánk, kollégáihoz hasonlóan valószínűleg így őrzi meg őt az utókor, és a művészettörténészek kollektív emlékezete itthon és a nagyvilágban.

Hozzátevé persze - a számunkra közösen megélt személyes élményt. A „szakma” megítélésében már ma is evidenciának minősül: kitűnő, közönséget és tudós szakembereket egyaránt vonzó kiállítások sokaságáról, különösen értékes és kiemelkedően jelentős kiadványokról van szó.

Kiállítások és kiadványok - számára ezek egyaránt fontosak voltak, kölcsönösen feltételezték egymást. Kivételes érzéke volt a kiállítások rendezéséhez, különös örömét lelte ebben, s ha kéréssel, kérdésekkel fordultunk hozzá, szívesen szólt régi és kevésbé régi feladatairól. Közülük a legelsőről, a pápai Eszterházy kastély enteriőr-kiállításáról éppúgy, mint közelmúltbeli, jól ismert munkáiról. Arról, hogyan dolgozott, miféle feladatokkal szembesült, amikor, egyebek között, Keszthelyen, Kecskeméten, Sopronban, továbbá Bécsben, Grazban, Prágában vagy Londonban rendezett kiállítást.

Kérdésünkre, mi az ismérve, mi a titka a sikeres tárlatnak, igen megszívlelendő választ adott. *„Nem árt, ha a rendező kellő invencióval lát munkához, de ennél - s a felkészültségnél, a pallérozott ízlésnél - nem kevésbé fontos, hogy szándéka, elgondolása lehetőleg a háttérben maradjon; hogy még véletlenül sem a műtárgyak rovására csillogtassa a - meglehet - sziporkázó ötleteit.”*

Ezt a rendező elvet, csakúgy, mint azt az alapvető szempontot, hogy az így vagy úgy összetartozó darabok, művek magától értetődő módon „találják meg” egymást, példaadóan valósították meg az Iparművészeti Múzeum utóbbi négy évtizedének legjelentősebb, leginkább látogatott kiállításai: *„Az európai iparművészet remekei”* (1972), *„Art Nouveau - iparművészeti alkotások 1900-ból”* (1975), *„A klasszicizmustól a biedermeierig”* (1990), *„Historizmus és eklektika”* (1992).

Hogy sokrétű feladatai közül melyek voltak a „legkedvesebbek”; évek, évtizedek múltán melyekre emlékezik vissza a legszívesebben? E kérdésre felelve a beszélgetés előbb-utóbb, de majd minden esetben Nagytétenyre terelődött. A tétényi Kastélymúzeum kapuját Batári Ferenc - miután befejezte tanulmányait a budapesti Petőfi (ma ismét Werbőczy) gimnáziumban - megnyitásának hónapjában, 1953 nyarán lépte át először. Utóbb, amikor, egyetemi tanulmányai végeztével, 1958-tól az Iparművészeti Múzeum munkatársa lett, ezek a látogatások mind sűrűbbé, célirányossá váltak. Akkoriban folytak ott azok a helyreállítási munkálatok, amelyek befejeztével két új, impozáns kiállítás megnyitására kerülhetett sor 1963-ban, illetve 1966-ban, *„Magyar bútorművészet a XVIII. században”*, illetve *„Európai bútorok a XV-XVII. században”* címmel. Ezek megtervezésében, előkészítésében és megrendezésében - *Zlinszkyne Sternegg Mária* után és *Szabolcsi Hedvig* mellett - Batári Ferencnek meghatározó szerepe volt.

Ottani munkássága betetőzésének tekinthető az az előzményekhez képest alaposan átformált, pazarul megrendezett kiállítás - és annak katalógusa, *„Bútor-művészet a gótikától a biedermeierig”* címmel, *Vadászi Erzsébet*tal közösen -, amely a 2000. év óta, s jelenleg is várja a kastélymúzeum látogatóit.

Ha a munkahely, esetünkben a múzeum, a mi második otthonunk, akkor Batári Ferenc számára Tétény - ha nem is topográfiailag - valahol félúton lehetett két „otthona” között. Az épületbe lépve, sőt, már a kastélykert kapuján áthaladva joggal érezhette, - bizonyos értelemben -, hogy hazaérkezett.

Ami a szó szerinti munkahelyet, a munkahelyi „előmenetelt” illeti, pályája - egyenes vonalú pályáíve - maga a töretlen, megtestesült állandóság. 1970-től jószerint mindvégig az Iparművészeti Múzeum bútor osztályának vezetője volt - eltekintve egy ötéves intervallumtól, amikor, 1973 és 1978 között, a múzeum textil osztályát vezette. A *„vonzások és választások”* tekintetében ugyanakkor sajátos kettősség mutatkozik nála; kettősség műfaji és - ezzel összefüggően - földrajzi értelemben.

A műfaj, melyet pályája kezdetén szakterületének választott, a bútorművesség volt - értve ezen, a különböző tárgytípusok változásán, módosulásán, a nagy nevű, jeles mesterek munkásságán túl, a belső terek művészi igényű kialakítását, annak feltárását, számbavételét is. Ez a kiindulópont, s az egykori hazai enteriőrök fennmaradt tárgyi emlékeinek számbavétele fordította figyelmét a textilművészet egy sajátos válfaja, a régi keleti szőnyegek felé. Az érdeklődés - főlényes szakértelemmel párosulva - kivételes vonzalommal mélyült.

Publikációi komoly nemzetközi figyelmet keltettek, mind szélesebb körben. Rangos külföldi intézmények - múzeumok, egyetemi tanszékek, tudományos intézetek - vezetői Isztambultól Londonig, Rómától New Yorkig és Los Angeles-ig, gyakran és szívesen hívták és kérték fel őt előadások, szemináriumok megtartására, sokágú ismereteinek átadására. S ő nem sajnálta az időt és energiát - ha tehetné, elfogadta e kitüntető meghívásokat; élt az alkalommal, többnyire, elsősorban azért, hogy a hazai múzeumok, gyűjtemények anyagát bemutassa, s a szakma tudós művelőivel megismertesse.

Érdekes megfigyelni, ebben a kontextusban, miképp érvényesül, hol „érhető tetten” a kutató szakember sajátos szubjektivitása. Természetesen nem a műtárgyak meghatározásában, készítési körülményeik megállapításában, hisz az tudós elfogulatlanságot, objektivitást igényel és tételez fel mindenekelőtt. Az azonban bizonyára nem véletlen, hogy a keleti textíliák vonzó, tarka világából épp az oszmán-török csomózott szőnyegeket választotta ki - ezekről készítette az Iparművészeti Múzeum gyűjteményeinek első, tudományos igényű szakkatalógusát 1994-ben - mint ahogy valószínűleg az sem véletlen, hogy legnagyobb sikerű, s talán a legemlékezetesebb kamara kiállítását „Brit iparművészet” címmel rendezte meg, ugyancsak az Iparművészeti Múzeumban 1988 októberében. (Tegyük hozzá: „team-munkában”, több, ma is tevékeny munkatárs részvételével.) Törökország és Anglia - közelebbről: Isztambul és London. Hazai tájakon, a „magyar glóbuszon” túl Feri - aki közismerten „nagy utazó” hírében állt, s csakugyan szenvedélyes utazó volt -, amint az tőle, magától tudható, e két helyszínen időzött a legszívesebben.

Az elmúlt évek, évtizedek alatt, többnyire egy-egy kiállítás előkészítése, tervezése során, másokhoz - műgyűjtőkhöz, lelkes amatőrökhöz hasonlóan, mi, közvetlen munkatársai is többször „zaklattuk” ilyen-olyan kérdésekkel. Olykor nem épp szakszerűekkel. Egyebek között azzal, hogy a szinte felmérhetetlenül gazdag bútorgyűjtemény anyagából miért épp ez vagy az a darab áll közel hozzá. Például, hogy a századforduló pompás, nagyra értékelt műtárgyai közül miért épp a glasgow-i mester, *Baillie Scott* írószekrényét kedveli különösen? - Talán azért - válaszolta kis szünet után, mert kedvenc angol költőim egyikének, *Alexander Pope*-nak két verssora szerepel rajta, szépen megformált, míves feliratként. S már idézte is, természetesen angolul a költeményt, annak egy további, ugyancsak ismert részletét, amely, kissé szabad fordításban így hangzik:

*A szó kényes fegyver; eszmék, gondolatok ruhája,
És minél szorosb szabású, annál jobban áll.*

Szívleljük meg tehát az üzenetet, s ne szaporítsuk tovább a szót!

Bár, ha idő engedné, ha nem e szomorú esemény készítené a tartalmas életpálya szükségképp hézagos, töredékes áttekintésére - jó három héttel az isztambuli szállodaszobában bekövetkezett váratlan, hirtelen haláleset után -, szólnunk kellene egyéb munkákról, akár részletesen is. Azokról a rendhagyó feladatokról, melyek nem a múzeum (a múzeumok) falain belül zajlottak, ám az avatott muzeológus felkészültsége, rátermettsége nélkül nem valósulhattak volna meg. Főként, elsősorban különböző nagyhírű műemléképületek termeinek, teremsorainak történelmi rekonstrukciói tartoznak ide; egyebek között a Liszt Ferenc Zene-művészeti Egyetem kutató-könyvtára a régi Zeneakadémia épületében, vagy a köztársasági elnöki rezidencia reprezentatív termeinek kialakítása, berendezése a budai Sándor palotában. Ez utóbbi munka elismeréseként Batári Ferenc művészettörténész a Magyar Köztársaság Érdemrend lovagkeresztje - kitüntetését vehette át 2002. augusztus 20-án.

Végül, hadd búcsúzzunk most, a kollégák nevében, s immár nagyon 'személyesen' Tőled, Feri! Köszönjük a több, mint négy évtizeden át folyamatosan adott példát; a tehetség, az állhatatosság és a hűség példáját. Törekedni fogunk rá, hogy követni tudjuk.

* * *

A Terézvárosi Örmény Kisebbségi Önkormányzat

tisztelettel meghívja

2005. október 15-én 10 órára

Avilai Szt. Teréz Napi Búcsú Ünnepségre

Cím: VI. ker. Budapest, Munkácsy Mihály utca 23. fsz. 1.

Műsorvezető: Kopeczky Lajos, az MTV főmunkatársa

Köszöntőt mond 10 órakor: Wertán Zsoltné, elnök

Kiállítás-megnyitó 10 óra 15 perc: Palotai Dániel, 17 éves tanuló munkáiból

Bemutatója: Csupor István muzeológus